

2016:3

Jobbhälsobarometern



”Anställ 55-åringar eller äldre – då blir sjukskrivningskostnaderna lägre för arbetsgivaren”

sveriges
företags
hälsor

Delrapport 2016:3
Sveriges Företagshälsor
2017-03-02

Innehåll

Innehåll	2
Sammanfattning	3
Om Jobbhälsobarometern	4
Om Sveriges Företagshälsor	5
Anställ 55-åringar eller äldre för att säkra låg sjukfrånvaro	6
Allt färre helårsfriska i arbetslivet – särskilt bland de yngre	7
Oftare och mer sjukt i offentlig sektor jämfört med privat	8
Två sjukskrivna kvinnor mot en man	9
Fler kvinnor än män anser att arbetet kommer att påverka hälsan negativt	10
De tio vanligaste yrkena – rankas efter sjukfrånvaro	11
Psykiskt obehag leder fortsatt spikrakt till sjuksängen.....	12
Även fysisk smärta leder till ökad sjukfrånvaro	13
Egen sjukdom tidigarelägger pensionering	14
Att känna psykiskt obehag inför jobbet ger upphov till lägre pensionsålder	15
Kvinnor går i pension vid 65 – män går i större utsträckning i pension både tidigare och senare	16
Gifta och sammanboende planerar att gå i pension tidigare jämfört med ensamstående.....	17
Universitetsutbildade pensionerar sig senare jämfört med de med kortare utbildning.....	18
Bankanställda går tidigt i pension medan jurister och forskare jobbar längre än de flesta	19

Sammanfattning

I denna undersökning har vi valt att fokusera på i huvudsak två frågeställningar:

- Bedömning av den egna sjukfrånvaron de närmast kommande 12 månaderna samt
- Egen prognos för vid vilken ålder man avser att sluta arbeta och gå i pension.
Den sista frågeställningen har besvarats av de som fyllt 50 år.

Diagrammen i denna rapport redovisar dessa två huvudfrågeställningar i relation till kön, sektor, näringsgren etc eller faktorer som påverkar hälsa och arbetsmiljö.

Det vi ser i materialet är att det finns en tydliga skillnader på den svenska arbetsmarknaden både avseende om bedömningen av den egna sjukfrånvaron de kommande månaderna och vid vilken ålder arbetslivet är slut och pensionen inträder.

Vi ser att anställda inom offentlig sektor anger att de är mer sjuka och oftare sjuka än vad anställda i privat sektor gör. De som i högst grad anger att de kommer att vara frånvarande på jobbet på grund av sjukdom är undersköterskor, vårdbiträden och fritidsledare. Vi ser också ett tydligt samband mellan upplevd fysisk smärta och psykiska obehag relaterade till arbetet och framtida prognostiserad frånvaro.

Vad gäller den egna prognosen för när man avser att gå i pension så påverkas den av en rad faktorer. Av materialet framgår att alla universitetsutbildade, förutom de som arbetar på bank, anger att de kommer att gå i pension senare än de som har en kortare utbildning. Kvinnor planerar att gå i pension tidigare än männen. Vi ser också att sjukdom påverkar när man planerar att gå i pension, liksom hur det känns att gå till jobbet. Upplevelsen av psykiskt obehag av att gå till arbetet ger upphov till en lägre pensionsålder.

Vi ser också att den yngre delen av arbetskraften anger i mycket högre grad att de kommer att vara frånvarande från arbetet på grund av sjukdom under de närmsta 12 månaderna än den äldre delen av arbetskraften. Faktum är att de över 55 år de som i högst grad anger att de kommer att vara helårsfriska.

Om Jobbhälsobarometern

Jobbhälsobarometern, som sedan 2007 genomförs årligen bygger på ett representativt urval av svenskar i åldern 20 – 65 år som arbetar minst halvtid. Den kompletterar på ett statistiskt sätt den bild vi inom företagshälsovården ser av hur arbetsmiljö, hälsa och medarbetartrivsel utvecklas bland anställda och på arbetsplatser. Samtliga uppgifter i Jobbhälsobarometern bygger på de anställdas egen uppfattning och skattning.

Syftet med Jobbhälsobarometern är att visa på trender när det gäller hälsa och synen på arbetet, skillnader mellan sektorer, åldrar och branscher med mera samt att visa på samband mellan hälsa, sjukdagar och arbete.

Jobbhälsobarometern har för åren 2007 – 2013 byggt på telefonintervjuer. Det har varit till fördel för svarsfrekvensen men succesivt till ökande nackdel för representativitet. En förutsättning för att genomföra en telefonundersökning är att det finns ett telefonnummer kopplat till en individ. Allt fler väljer att enbart ha mobilabonnemang. I de fall det är kontantabonnemang eller att arbetsgivaren "äger" mobilabonnemanget så saknas oftast en koppling mellan individ och telefonnummer.

Slutsatsen är alltså att vi genom enbart telefonintervjuer "missar" de som har arbetsgivare som betalar abonnemanget och/eller har kontantabonnemang och som inte har ett eget privat abonnemang - fast eller mobilt.

Detta är huvudskälet till att vi från 2014 har valt att också inhämta data via postala och elektroniska utskick. I samband med det har vi även kraftigt utökat antalet respondenter från ca 4 500 till ca 10 000 personer. Detta gör Jobbhälsobarometern till landets största **nationella representativa årliga** undersökning om arbetsmiljö, hälsa, ohälsa, arbetsförhållanden med mera (*Den officiella AKU/AMU-undersökningen genomförs vartannat år.*)

Vid jämförelser av data från Jobbhälsobarometern mellan olika år måste man dock ha denna metodförändring som vi infört 2014 i minnet. Man kan inte bortse från att svar på vissa frågor kan påverkas av om datainsamlingen sker genom telefonintervju eller framför en dataskärm eller smartphone.

Något om redovisningsprinciper

Jobbhälsobarometern består av ett 70-tal olika frågor om arbetsförhållanden, hälsa, sjukfrånvaro, motivation, etc samt därutöver ett antal andra variabler. Några frågor besvaras med ja eller nej, några med flera olika svarsalternativ medan flertalet av frågorna är formulerade som påståenden där respondenten ombeds ange hur nöjd man är eller hur mycket man instämmer i påståendet på en tiogradig skala.

När vi i olika diagram redovisar de sistnämnda frågorna (10-skals frågorna) använder vi ibland medelvärde men oftast redovisar vi andelen som ger ett tydligare uttryck för att man instämmer alternativt inte instämmer eller är nöjd alternativt inte nöjd. Värdena 8-10 på en tiogradig skala där 10 = "Instämmer helt" och 1="instämmer inte alls" kategoriserar vi som "Instämmer" medan värden 1-4 kategoriseras som "Instämmer inte". Motsvarande sker vad gäller nöjd/icke nöjd, bra/icke bra etc.

Tiotusen anställda ger svar på tal

För 2016 har totalt 9 835 respondenter besvarat frågorna i Jobbhälsobarometern av ett totalt representativt urval på ca 18 000 personer. Urvalet har skett utifrån befolkningsregistret i åldersgruppen 20 – 65 år samt med en årsinkomst över 100 000 kr, vilket får spegla begreppet ”*arbeta minst halvtid*”. Ungefär 60 procent har besvarat enkäten elektroniskt på web-portal, resterande ca 40 procent genom telefonintervjuer.

Genom att Jobbhälsobarometern nu omfattar ca 10 000 personer kan vi också göra fler nedbrytningar på exempelvis ålder, kön, sektorer, näringsgrenar, vissa yrken, regioner, inkomst, utbildning, sjukdagar etc. Frågorna som handlar om när man planerar och tänker gå i pension har dock besvarats endast av de som fyllt 50 år. Av de 9 835 respondenterna är det 4 429 personer som är 50 år eller äldre och besvarat dessa frågor.

Insamling av data till Jobbhälsobarometern 2016 pågick från början av maj till mitten av juni. Sveriges Företagshälsor samarbetar med SKI, Svenskt Kvalitetsindex och LMH Partner när det gäller datainsamling till och bearbetning av Jobbhälsobarometern.

Om Sveriges Företagshälsor

Sveriges Företagshälsor är företagshälsovårdens branschorganisation. Vi verkar för att säkerställa en god kvalitet hos landets företagshälsor. Tillsammans med våra medlemmar strävar vi efter att landets arbetsgivare ska få hållbara, effektiva och attraktiva organisationer. Medarbetare ska samtidigt få ett hälsosamt, säkert och stimulerande yrkesliv.

Sveriges Företagshälsors medlemmar utgör huvuddelen av branschen som består av närmare 4000 samverkande specialister inom arbetsmiljö & hälsa, frisk- och sjukvård samt rehabilitering.

Kontakt för mer information

Peter Munck af Rosenschöld, vd Sveriges Företagshälsor

Telefon direkt: 08 - 762 67 47 E-post: peter.munck@foretagshalsor.se

www.foretagshalsor.se

Anställ 55-åringar eller äldre för att säkra låg sjukfrånvaro

Hur många frånvarodagar p g a egen sjukdom tror du att du kommer att ha kommande 12 månader?

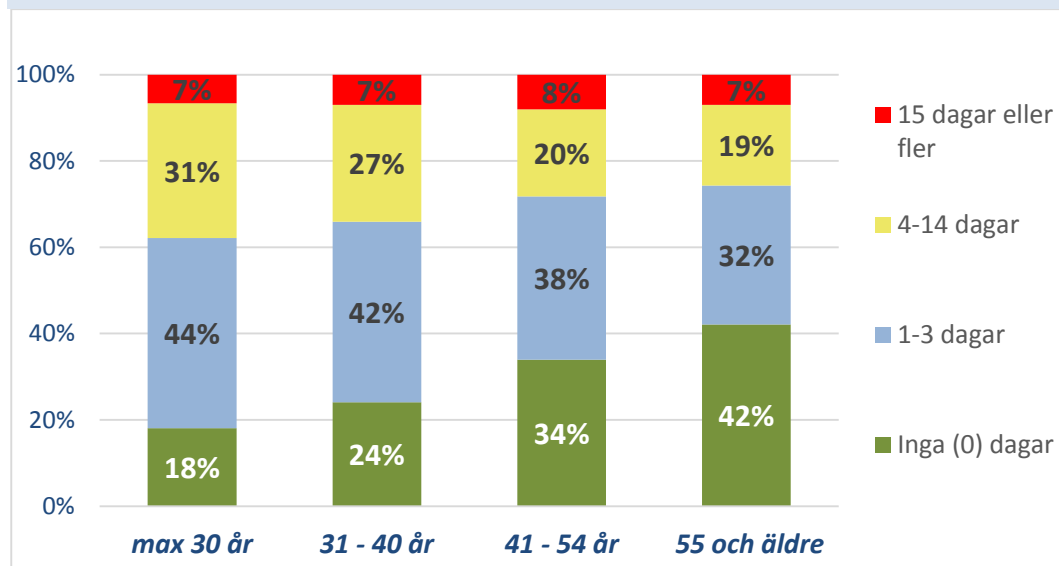


Diagram1. Andel anställda i olika åldrar fördelat efter uppskattat antal frånvarodagar kommande 12 månaders period.

I jobbhälsobarometern har vi ställt frågan; *Hur många frånvarodagar på grund av egen sjukdom tror du ungefär att du kommer att ha under de kommande 12 månaderna?*

Följande svarsalternativ var möjliga;

- Inga (0) dagar (grön del av stapeln)
- 1-3 dagar (blå del av stapeln)
- 4-14 dagar (gul del av stapeln)
- 15 eller fler dagar (röd del av stapeln)
- Kan/vill ej svara

Diagrammet visar fördelning av hur många frånvarodagar på grund av sjukdom den anställda uppskattar sig ha kommande 12 månader uppdelat åldersgrupper. Av diagrammet framgår att de äldre anställda räknar med att vara friskare – eller i varje fall mindre sjukskrivna – än sina yngre kollegor.

Hela 42 procent av de som fyllt 55 år räknar med att inte vara borta från jobbet på grund av sjukdom en enda dag (helårsfrisk) kommande 12 månader. Det kan jämföras med de upp till 30 år, där det bara är 18 procent som räknar med att vara helårsfriska kommande 12 månader – mindre än hälften. Däremot, när det gäller den mer omfattande sjukfrånvaron – 15 dagar eller mer – så är det ingen nämnvärd skillnad i hur många det är i respektive åldersgrupp.

Allt färre helårsfriska i arbetslivet – särskilt bland de yngre

Andel anställda i olika åldersgrupper som respektive år besvarat frågeställningen, om hur många frånvarodagar på egen sjukdag man tror sig ha kommande 12 månader, med 0 frånvarodagar (=helårsfrisk).

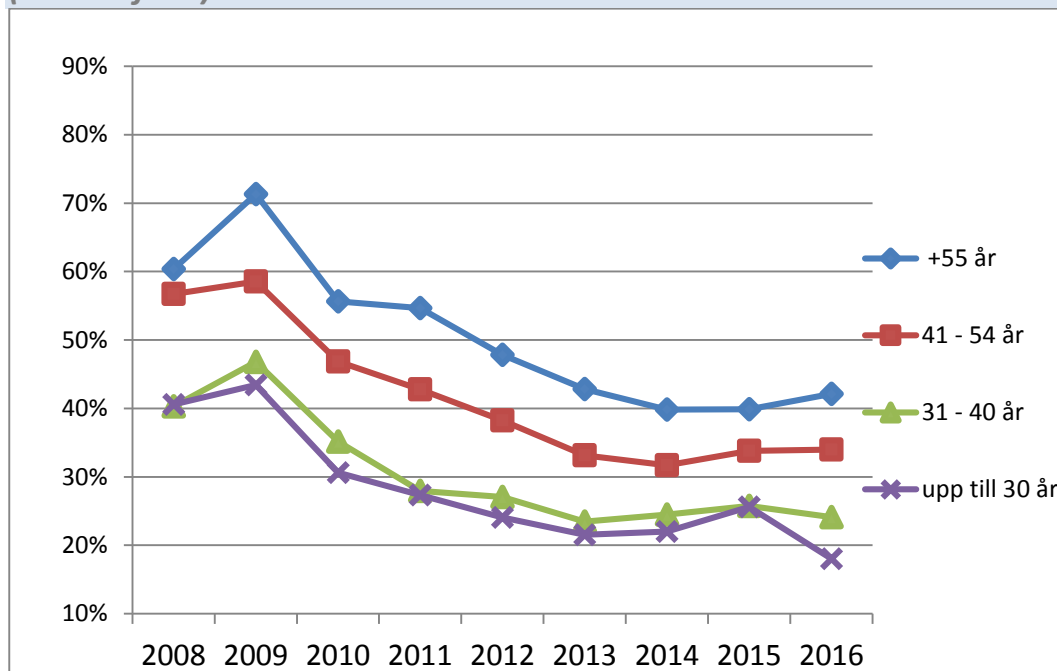


Diagram 2: Utveckling av andel anställda i olika åldersgrupper som respektive år uppskattat sig vara helårsfriska kommande 12 månader.

Diagrammet visar andelen anställda i olika åldersgrupper som respektive år besvarat frågan om hur många frånvarodagar på grund av egen sjukdag man uppskattar sig ha kommande 12 månader med 0 (noll) sjukdagar (helårsfrisk).

Av diagrammet framgår att det är de äldre som i större utsträckning anser sig vara helårsfriska kommande år och att denna bild varit densamma under alla år. Vi ser också att efter en liten ökning av andelen helårsfriska i samtliga åldersgrupper 2015 så har andelen åter vänt nedåt 2016 bland den yngre arbetskraften. Jobbhälsobarometern genomfördes under maj/juni 2016 och bedömningen sträcker sig därför in på första halvåret 2017.

Oftare och mer sjukt i offentlig sektor jämfört med privat

Andel anställda inom olika sektorer uppdelat på hur omfattande den egna sjukfrånvaron bedöms bli kommande 12 månaders period.

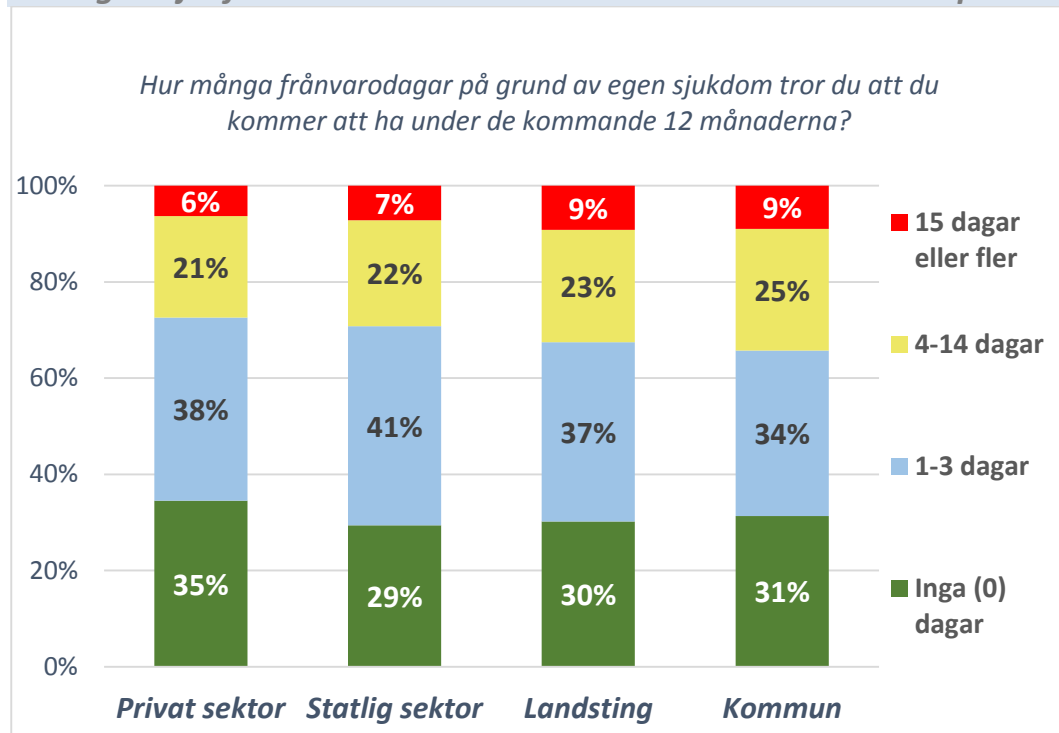


Diagram 3. Andelen anställda inom olika sektorer uppdelat på hur omfattande man bedömt den egna sjukfrånvaron kommande 12 månader.

Av diagrammet framgår att anställda i offentlig sektor bedömer den egna kommande sjukfrånvaron mer omfattande jämfört med sina kollegor i privat sektor.

35 procent av de anställda inom privat sektor har bedömt att de den närmaste 12 månaders perioden inte kommer att ha en enda sjukfrånvarodag. Motsvarande andel inom till exempel statlig sektor är 29 procent.

När det gäller den mer omfattande sjukfrånvaron är bilden densamma. Inom privat sektor är det bara 6 procent av de anställda som uppskattar att sin kommande sjukfrånvaro den närmaste 12 månaders perioden är 15 dagar eller mer. Inom kommuner och landsting är motsvarande andel 9 procent.

Två sjukskrivna kvinnor mot en man

Andel kvinnor och män som bedömer att den egna kommande sjukfrånvaron den närmaste 12 månaders perioden omfattar 15 dagar eller mer.

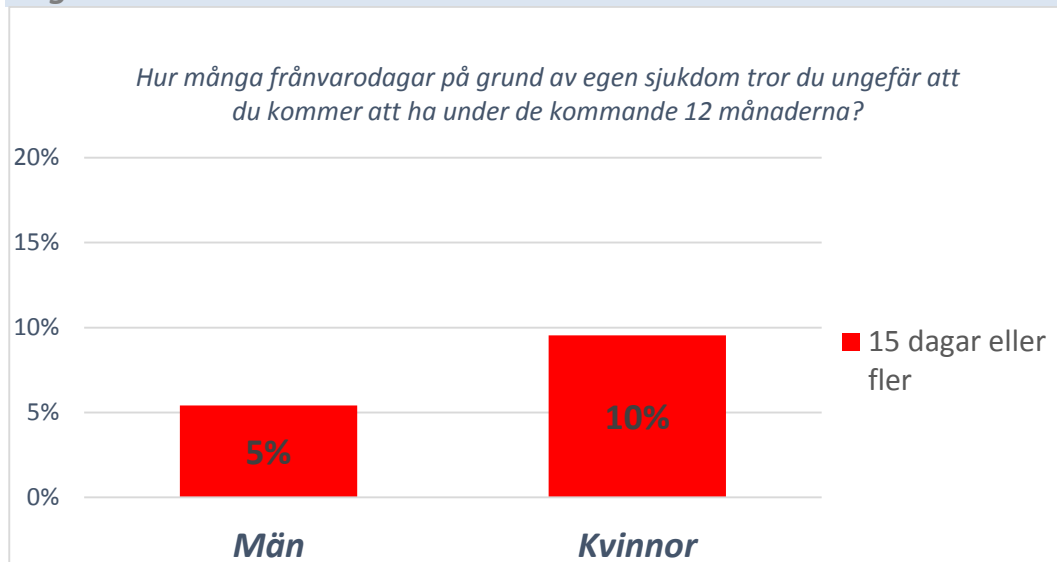


Diagram 4: Andel anställda män respektive kvinnor som bedömer att den egna sjukfrånvaron kommande 12 månaderna uppgår till 15 dagar eller mer.

Av diagrammet framgår att kvinnor i dubbelt så stor utsträckning som män bedömer att den egna sjukfrånvaron under den närmaste 12 månaders perioden kommer att uppgå till 15 dagar eller mer.

Fler kvinnor än män anser att arbetet kommer att påverka hälsan negativt

Andel kvinnor och män som instämmer i att det egna arbetet kommer att påverka hälsan negativt de närmaste två åren.

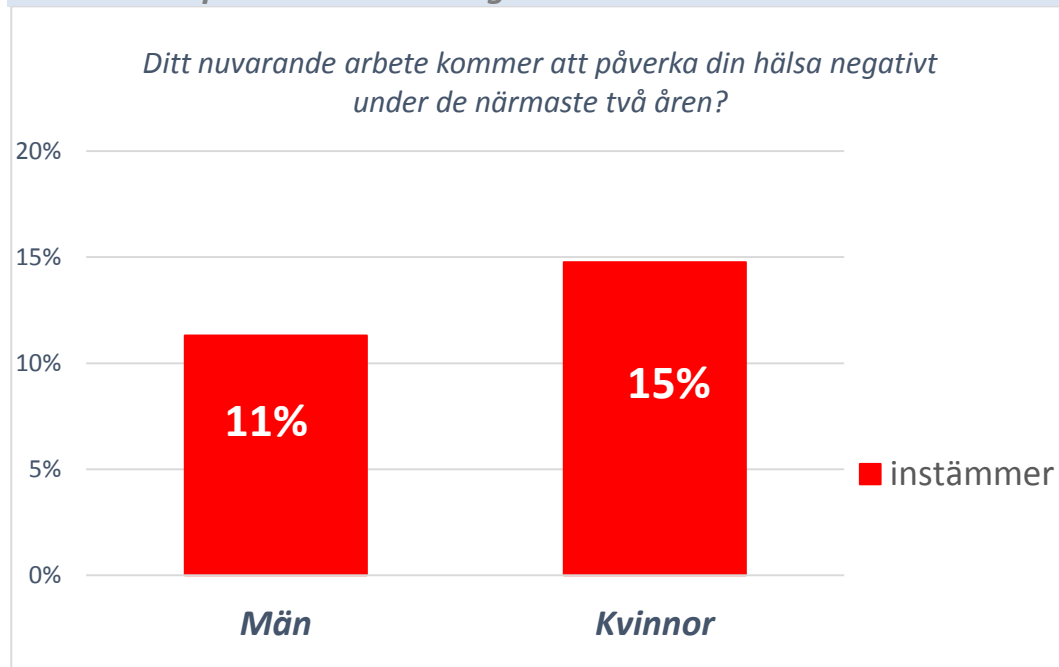


Diagram 5: Andel anställda män respektive kvinnor som instämmer i att det nuvarande arbetet kommer att påverka hälsan negativt de närmaste två åren.

Av diagrammet framgår att 15 procent av kvinnor på den svenska arbetsmarknaden instämmer i påståendet att det egna arbetet kommer att påverka hälsan negativt de närmaste två åren. Motsvarande andel för männen är 11 procent.

De tio vanligaste yrkena – rankas efter sjukfrånvaro

Andel anställda efter uppskattat antal frånvarodagar kommande 12 månaders period för de tio vanligaste yrkena i landet.

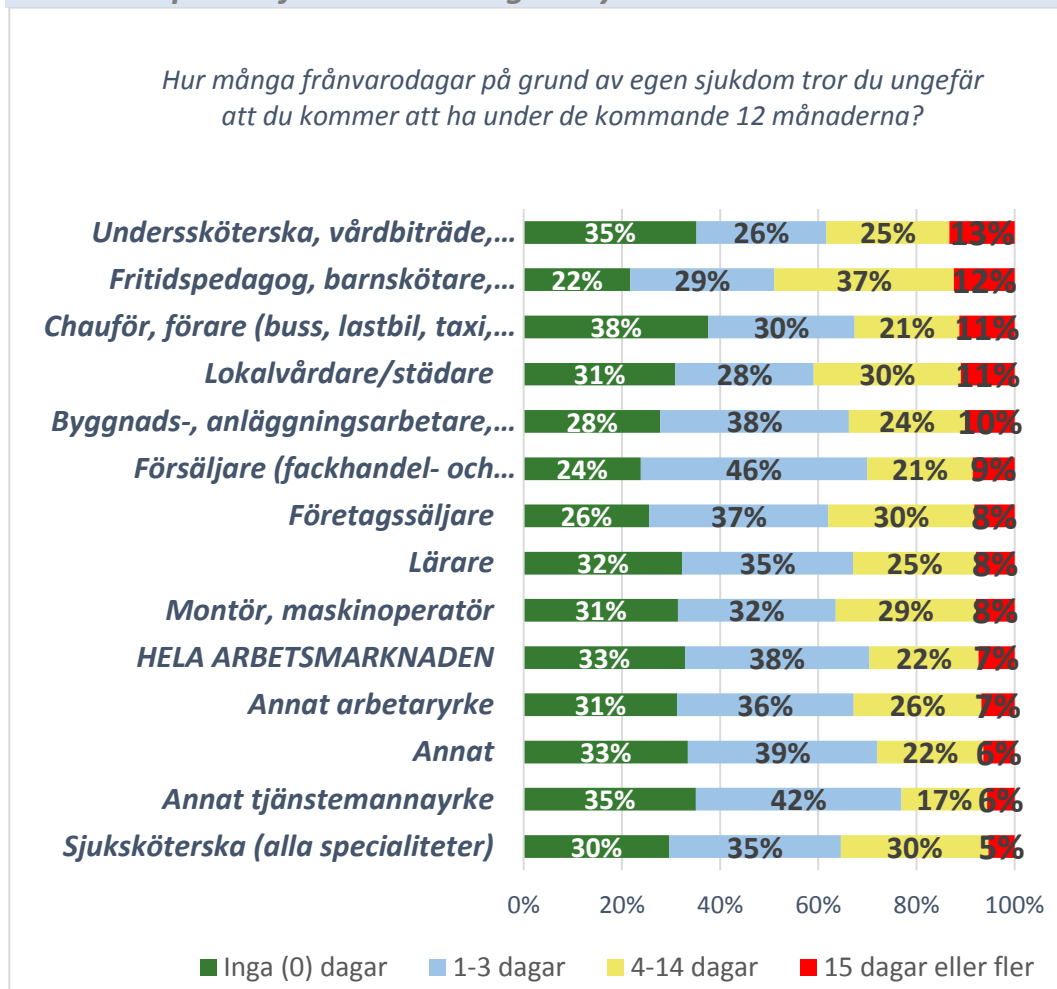


Diagram 6. Andel anställda efter uppskattat antal frånvarodagar kommande 12 månaders period för de tio vanligaste yrkena i landet.

Av diagrammet framgår att den yrkesgrupp där flest anger (13%) att de kommer att vara frånvarande 15 dagar eller fler är undersköterskor, vårdbiträden mfl. Dessa följs tätt av fritidspedagoger, barnskötare mfl och chaufförer, förare mfl, där 12 respektive 13 procent anger att kommer att vara frånvarande 15 dagar eller mer. Fritidspedagoger, barnskötare med flera är också den grupp där minst andel av de svarande anger att de inte kommer att vara frånvarande alls på grund av sjukdom. Chaufförer, förare mfl är också den arbetsgrupp där flest anger att de inte kommer att ha några frånvarodagar alls på grund av sjukdom. Den yrkesgrupp där minst andel anger att de kommer att vara frånvarande 15 dagar eller fler på grund av sjukdom är sjuksköterskor.

Psykiskt obehag leder fortsatt spikrakt till sjuksängen

Andel anställda fördelat på hur omfattande man bedömer den egna sjukfrånvaron de kommande 12 månaderna uppdelat på om och hur ofta man känt psykiskt obehag inför att går till jobbat.

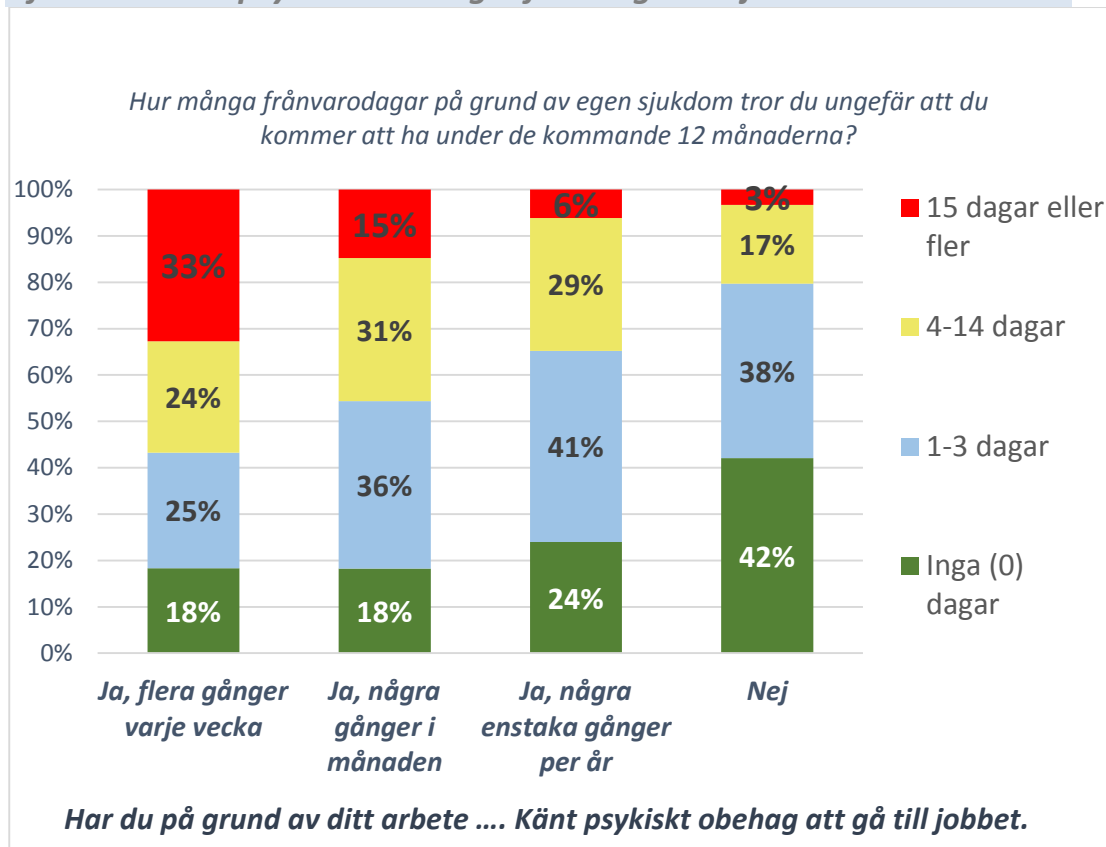


Diagram 7. Redovisning av hur omfattande landets anställda bedömer sin egen sjukfrånvaro närmaste kommande 12 månader uppdelat på hur ofta man upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet enligt något av följande alternativ;

- Ja flera gånger varje vecka
- Ja några gånger i månaden
- Ja några enstaka gånger per år
- Nej

Av diagrammet framgår att 33 procent av de som känt psykiskt obehag att gå till jobbet flera gånger varje vecka på grund av arbetet också bedömer att de kommer att vara sjukskrivna 15 dagar eller mer kommande 12 månaders perioden. Motsvarande andel av de som aldrig upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet är bara 3 procent.

Diagrammet visar också att det bara är 18 procent av de som upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet några gånger i månaden eller oftare på grund av arbetet tror sig vara helårsfriska de kommande 12 månaderna. Det kan jämföras med gruppen som inte upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet. Här är det hela 42 procent som tror sig vara helårsfriska kommande 12 månader.

Även fysisk smärta leder till ökad sjukfrånvaro

Andel anställda fördelat på hur omfattande man bedömer den egna sjukfrånvaron de kommande 12 månaderna uppdelat på om och hur ofta man på grund av arbetet känt fysisk smärta.

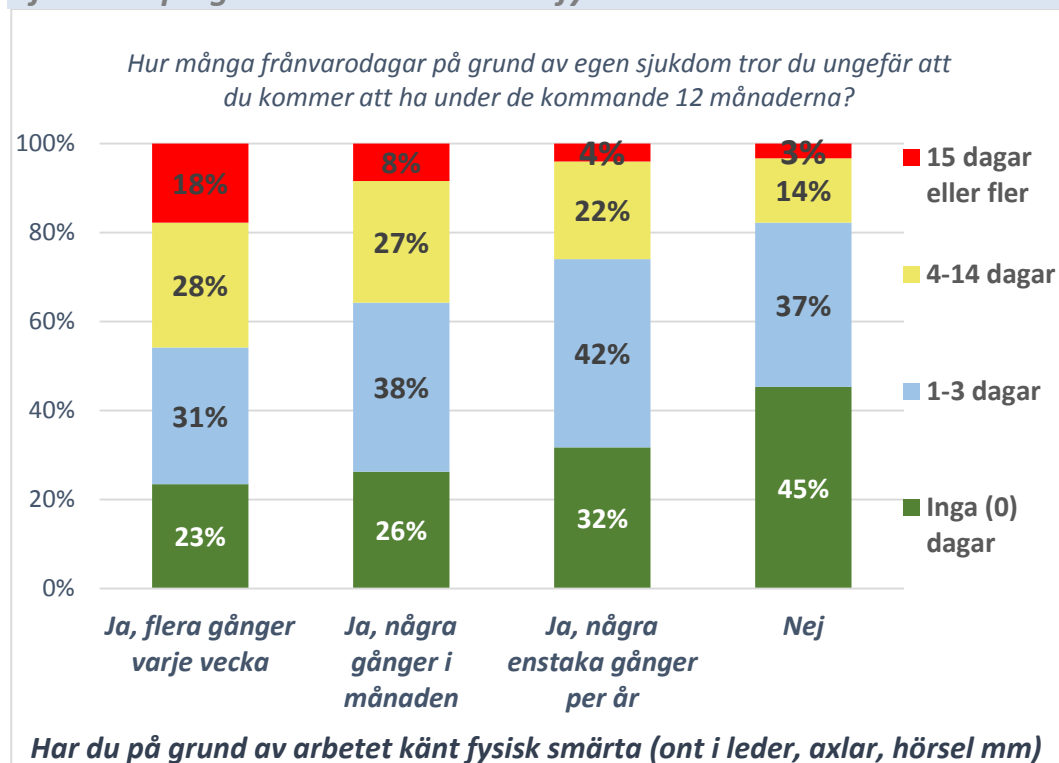


Diagram 8. Redovisning av hur omfattande landets anställda bedömer sin egen sjukfrånvaro de kommande 12 månaderna uppdelat på hur ofta man känt fysisk smärta (ont i leder, axlar, knä, hörsel mm) enligt något av följande alternativ;

- Ja flera gånger varje vecka
- Ja några gånger i månaden
- Ja några enstaka gånger per år
- Nej

Av diagrammet framgår att 18 procent av de som på grund av arbetet känt fysiska smärta flera gånger varje vecka också bedömer att de kommer att vara sjukskrivna 15 dagar eller mer kommande 12 månaders perioden. Motsvarande andel av de som på grund av arbetet aldrig känt fysisk smärta är bara 3 procent.

Diagrammet visar också att det bara är 23 procent av de som på grund av arbetet känt fysisk smärta flera gånger i veckan tror sig vara helårsfriska kommande 12 månaderna. Det kan jämföras med gruppen som inte känt fysisk smärta. Här är det hela 45 procent som tror sig vara helårsfriska kommande 12 månader.

Vi kan också konstatera att de som på grund av arbetet känt psykiskt obehag av att gå till jobbet (se diagram 7) också i stor utsträckning angett att de känt fysisk smärta. Närmare två tredjedelar av de som på grund av arbetet upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka också känt fysiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka.

Egen sjukdom tidigarelägger pensionering

Andel anställda fördelade på ålder för planerad pensionering uppdelat på omfattning av den egna sjukfrånvaron närmaste 12 månaderna.

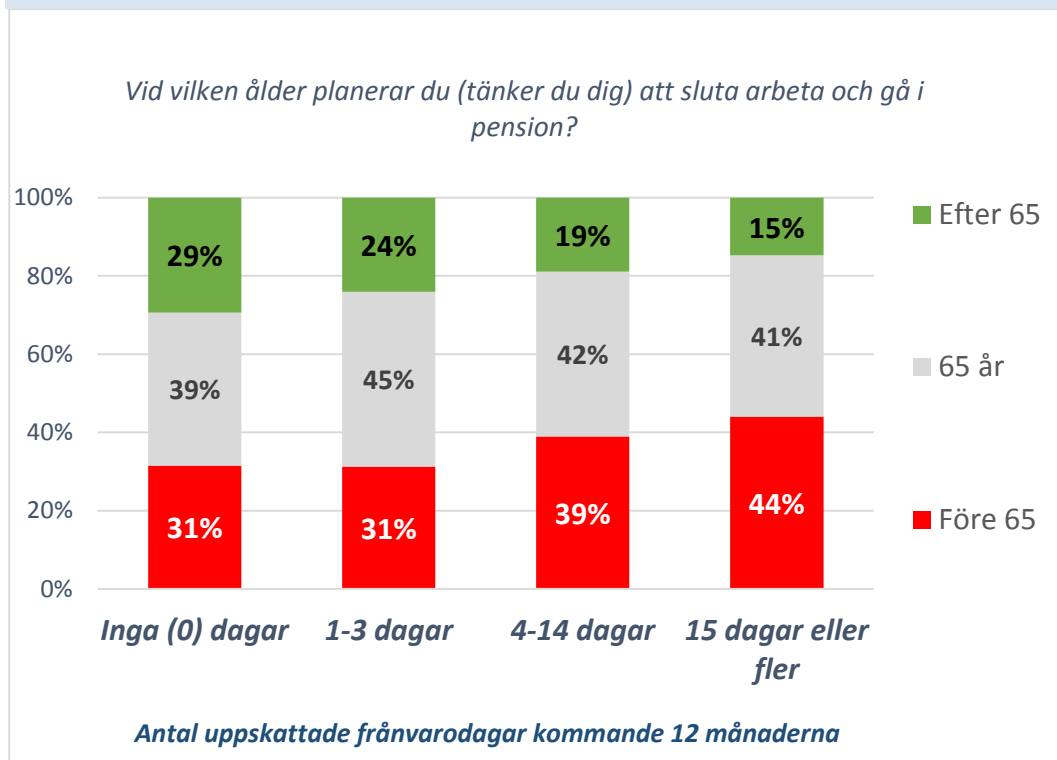


Diagram 9. Redovisning av andel anställda efter planerad pensionsålder uppdelat på hur omfattande man bedömer den egna sjukfrånvaron kommande 12 månaderna;

- Inga (0) dagar
- 1-3 dagar
- 4-14 dagar
- 15 eller fler dagar

I jobbhälsobarometern har vi frågat de som fyllt 50 år; *Vid vilken ålder planerar du (tänker du dig) att sluta arbeta och gå i pension?* I diagrammen i denna rapport redovisar vi hur stor andel som angett följande svarsalternativ;

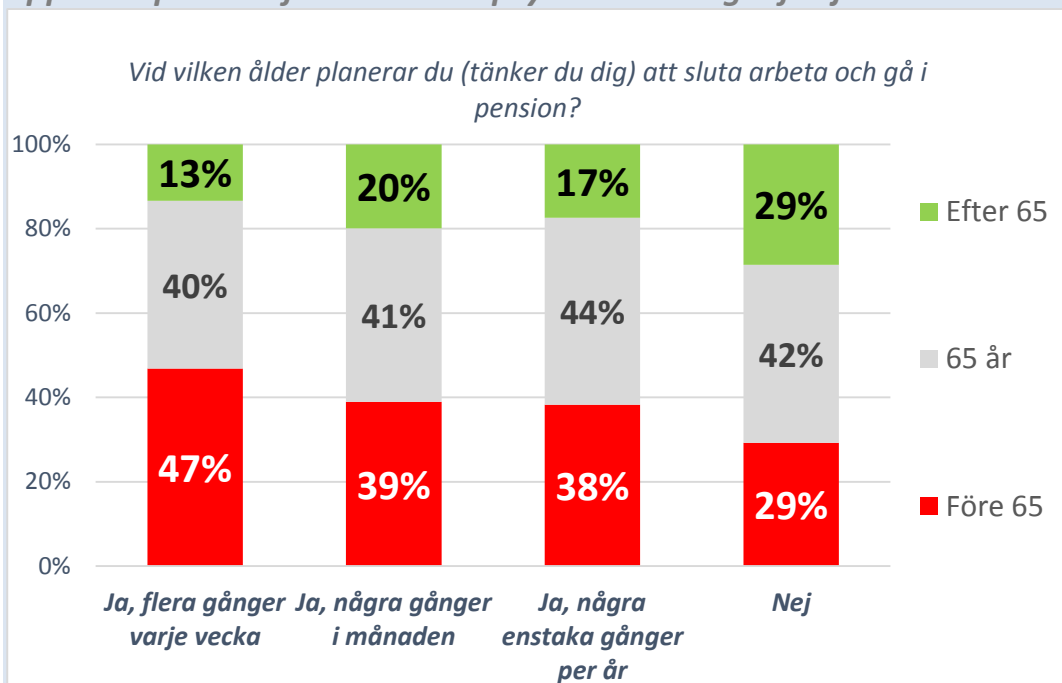
- 64 år eller tidigare
- 65 år
- 66 år eller senare

I diagrammet ovan har vi redovisat denna fråga uppdelat på hur omfattande man bedömt sin egen frånvaro på grund av sjukdom de kommande 12 månaderna.

Av diagrammet framgår att 29 procent av de anställda som inte tror sig ha en enda sjukfrånvarodag den kommande 12 månaders perioden räknar med att gå i pension först vid en ålder av 65 år eller senare. Motsvarande andel bland de som tror att de kommer att ha 15 eller fler sjukskrivningsdagar kommande 12 månader är bara 15 procent.

Att känna psykiskt obehag inför jobbet ger upphov till lägre pensionsålder

Andel anställda fördelade på ålder för planerad pensionering uppdelat på hur ofta man känt psykiskt obehag inför jobbet.



Har du på grund av ditt arbete Känt psykiskt obehag att gå till jobbet.

Diagram 10. Redovisning av andel anställda efter planerad pensionsålder uppdelat på hur ofta man upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet enligt något av följande alternativ;

- Ja flera gånger varje vecka
- Ja några gånger i månaden
- Ja några enstaka gånger per år
- Nej

Diagrammet visar hur stor andel som planerar gå i pension vid 65 års ålder, vid 64 års ålder eller tidigare respektive vid 66 års ålder eller senare uppdelat på hur ofta man på grund av arbetet känt psykiskt obehag av att gå till jobbet.

Av diagrammet framgår bland annat att bara 13 procent av de som på grund av arbetet känt psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka planerar att fortsätta arbeta efter 65 år. Motsvarande andel bland de som aldrig känt psykiskt obehag av att gå till jobbet är 29 procent – mer än dubbelt så hög.

Kvinnor går i pension vid 65 – män går i större utsträckning i pension både tidigare och senare

Andel anställda män respektive kvinnor fördelade på ålder för planerad pensionering

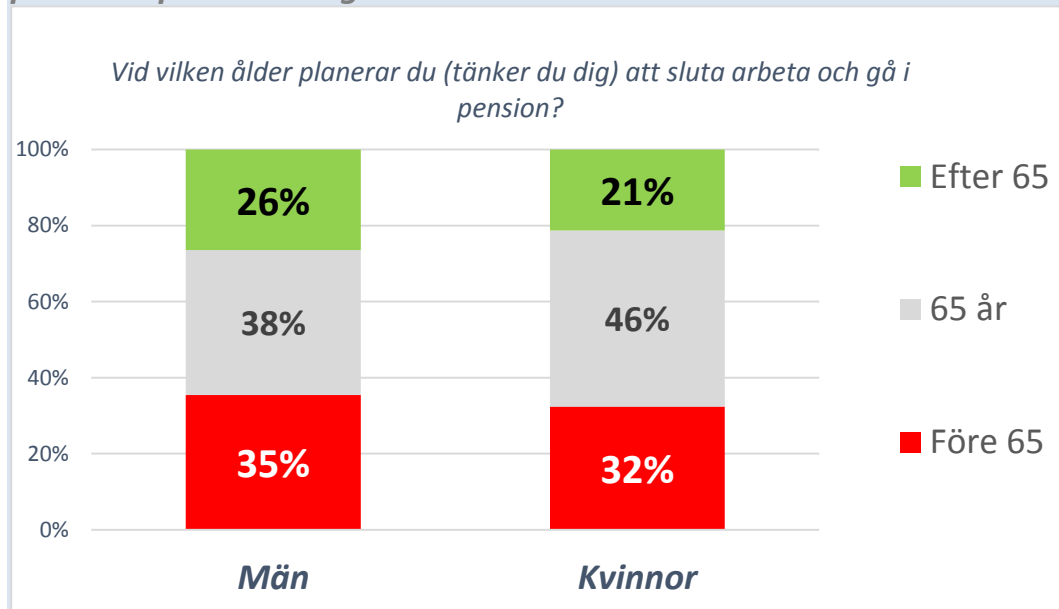


Diagram 11. Redovisning av andel anställda män och kvinnor efter planerad pensionsålder.

Av diagrammet framgår bland annat att 26 procent av männen planerar för att gå i pension först vid 66 års ålder eller senare. Motsvarande andel av kvinnorna är 21 procent. Men det framgår också att 35 procent av männen planerar att gå i pension före 65 år. Här är motsvarande andel hos kvinnorna 32 procent.

Gifta och sammanboende planerar att gå i pension tidigare jämfört med ensamstående

Andel anställda fördelade på ålder för planerad pensionering uppdelat på ensamstående respektive gifta/sammanboende.

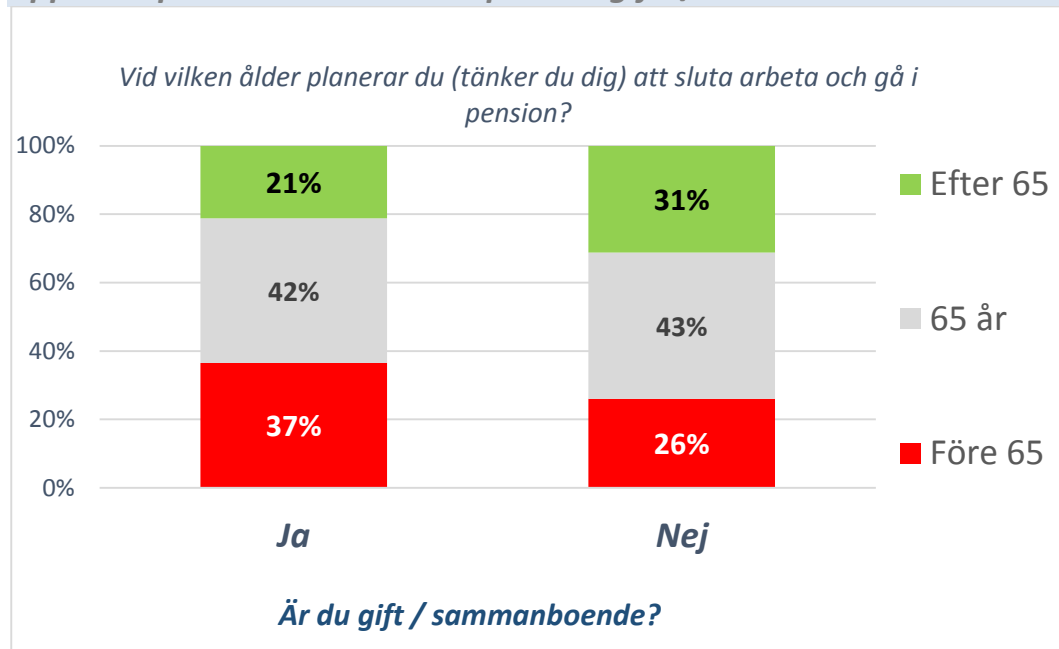


Diagram 12. Redovisning av andel anställda efter planerad pensionsålder uppdelat på om respondenten är ensamstående respektive gift/sammanboende.

Av diagrammet framgår bland annat 31 procent av de som inte är gifta eller sammanboende planerar att gå i pension vid 66 års ålder eller senare. Motsvarande andel bland de gifta eller sammanboende är bara 21 procent.

Skillnaden i planerad pensionsålder för gifta/sammanboende jämfört med ensamstående är särskilt stor bland kvinnor.

Universitetsutbildade pensionerar sig senare jämfört med de med kortare utbildning

Andel anställda fördelade på ålder för planerad pensionering uppdelat på utbildningsbakgrund

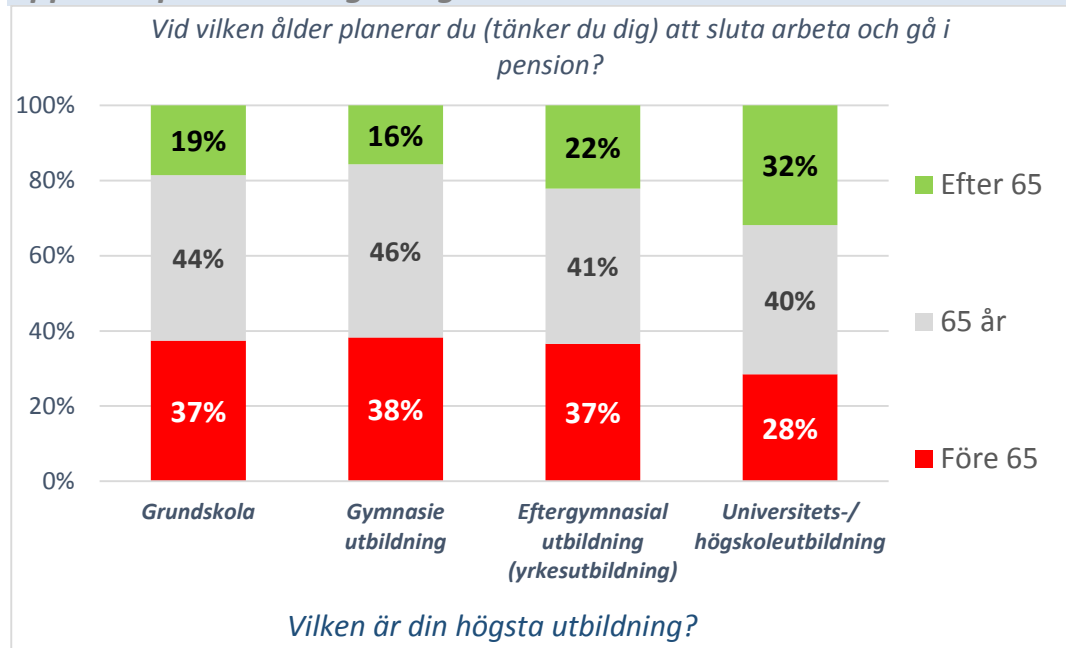


Diagram 13. Redovisning av andel anställda efter planerad pensionsålder uppdelat på respondentens högsta utbildning.

Av diagrammet framgår bland annat att 32 procent av de som har universitets- eller högskoleutbildning planerar att gå i pension vid 66 års ålder eller senare. Motsvarande andel bland de med gymnasieutbildning som högsta utbildning är bara 16 procent.

Bankanställda går tidigt i pension medan jurister och forskare jobbar längre än de flesta

Andel anställda fördelade på ålder för planerad pensionering uppdelat på olika näringsgrenar

Vid vilken ålder planerar du (tänker du dig) att sluta arbeta och gå i pension?

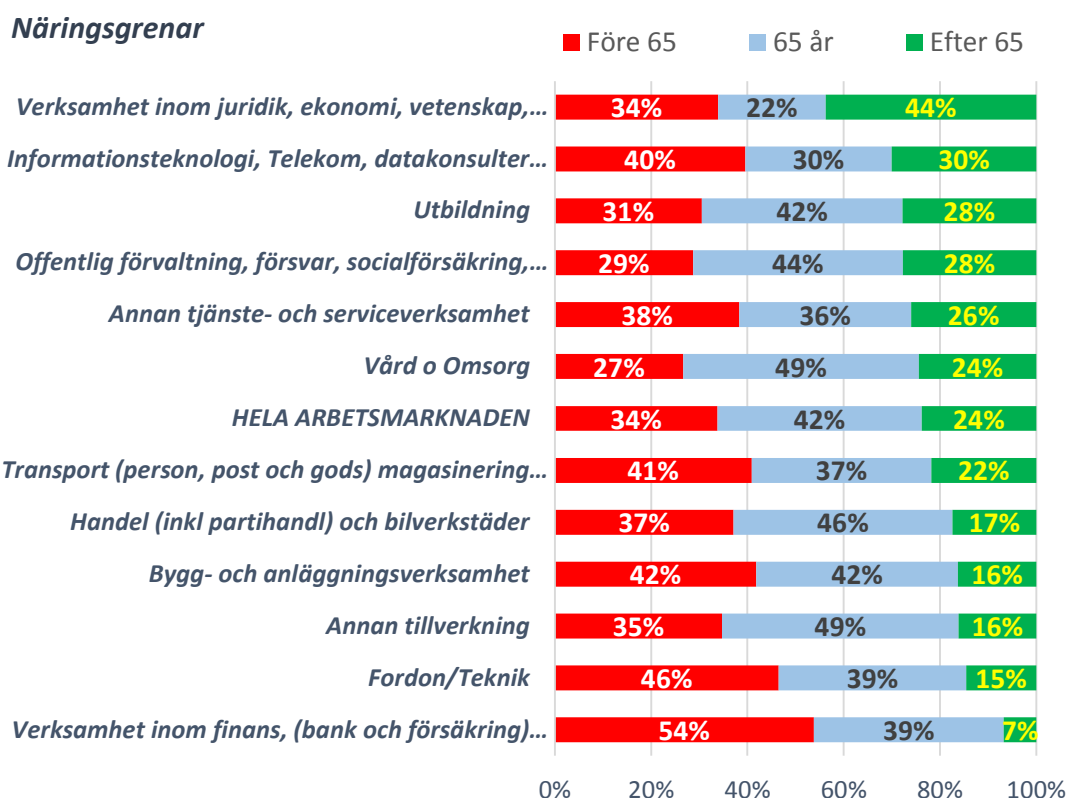


Diagram 14. Redovisning av andel anställda efter planerad pensionsålder uppdelat på följande näringsgrenar;

- Fordon/Teknik
- Annan tillverkning
- Bygg- och anläggningsverksamhet
- Handel (inkl partihandel) och bilverkstäder
- Transport (person, post och gods) magasinering
- Informationsteknologi, Telekom, datakonsulter o liknande
- Verksamhet inom finans, (bank och försäkring)
- Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, FoU
- Offentlig förvaltning, försvar, socialförsäkring, socialtjänst
- Utbildning
- Vård o Omsorg
- Annan tjänste- och serviceverksamhet

Av diagrammet framgår att 44 procent av anställda inom juridik, ekonomi, vetenskap planerar gå i pension vid 66 års ålder eller senare. Motsvarande andel bland anställda inom bank och försäkring är bara 7 procent.

sveriges företags hälsor

Jobbhälsobarometern
Delrapport 2016:3
Sveriges Företagshälsor
2017-01-18